

Notat fra Kulturhistorisk museum (KHM)

Prosjektet nytt Vikingtidsmuseum (VTM) – finansieringsbehov

Bakgrunn

KHMs sårbare og konjunkturutsatte økonomi er fra tidligere godt kjent for universitetsledelsen. Koronapandemien og iverksatte smitteverntiltak i Norge og resten av verden har fått omfattende konsekvenser for museumsdriften og den utadrettede virksomhet ved KHM. Samtidig skal museet bidra i et større prosjekt knyttet til bygging av nytt vikingtidsmuseum på Bygdøy, som medfører et betydelig finansieringsbehov i byggeperioden.

Konsekvenser av pandemien

Koronapandemien og iverksatte smitteverntiltak i Norge og resten av verden har fått omfattende konsekvenser for museumsdriften og den utadrettede virksomhet ved KHM. KHM hadde i 2019 over 700 000 besøkende ved de to museene, hvorav 570 000 ved Vikingskipshuset. Internasjonal turisme og cruiseanløp utgjør 95 % av de besøkende i sommerhalvåret og omtrent 80 % på årsbasis. Tapte publikumsinntekter ved museene ble derfor betydelig for 2020 og det er lite som tyder på at resultatet vil bli bedre i 2021. I 2020 var bortfallet av inntekter fra billetter og museumsbutikkene på hele 57,7 mill. kr i forhold til prognose. For 2021 er inntektstapet forventet å bli omtrent det samme.

UiO-styret har vedtatt en økonomisk kompensasjon for inntektstap på 38,442 mill. kr. for 2020. Kompensasjonen er basert på prognosen per 2. tertial og utgjør 80 % av forventet tap. Resultatet for 2020 viste et tap på 57,7 mill. kr. og en kompensasjon på 80 % blir med dette 46,16 mill. kr.

KHMs fremlagte budsjett for 2021 og prognose for 2021-2025 viser at tildelt kompensasjon ikke er tilstrekkelig for å bringe museets budsjett i balanse og samtidig opprettholde en faglig forsvarlig drift. Dette følger av at de eksterne inntektene utgjør over 50 % av museets samlede budsjett.

KHMs muligheter for en egeninnsats i prosjektet nytt vikingtidsmuseum (VTM) er kraftig svekket etter nedstengingen og inntektstapet som fulgte av koronapandemien.

Nytt Vikingtidsmuseum

Nytt Vikingtidsmuseet på Bygdøy fikk startbevilgning på statsbudsjettet for 2020 og Statsbygg (SB) ble tildelt oppdraget i brev av 22. januar 2020 fra Kunnskapsdepartementet (KD). Statsbygg er ansvarlig for prosjektering og bygging av det nye museumsanlegget. AART architects designer bygget. UiO er ansvarlig for at byggeprosjektet blir gjennomført i samsvar med prosjektmålene, og vil ha drifts- og forvaltningsansvaret for bygget når det er ferdig. KHM har ansvaret for publikumstilbud, utstillinger, forskningsvirksomhet og formidlingskonsept. KHM har organisert sitt arbeidet gjennom et internt prosjekt kalt nytt Vikingtidsmuseum (VTM-prosjektet).

Gjennom bevilgningen over statsbudsjettet finansierer regjeringen bygget, sikring og flytting av tre vikingskip, tre sleder og en vogn samt brukerutstyr knyttet til utstillinger. Brukerutstyr omfatter monterer, AV- og IKT-utstyr samt belysning.

Prosjektet medfører også betydelige økonomiske konsekvenser som *ikke* dekkes over statsbudsjettet. Dette omfatter blant annet:

1. kostnad til å sikre og transportere øvrige utstilte gjenstandene fra de fire skipsgravene til magasinene på Økern (Safeguarding of Objects (SGO-KHM)).
2. Inntektsbortfall i de fire til fem årene museet er stengt (2022-2026) (estimert til ca. 44,1, mill. kr. pr år)
3. utgifter knyttet til innholdsproduksjon til utvidet areal på 5500 kvm utstillingsflate

Punkt 1 er allerede finansiert gjennom prosjektet Safeguarding of Objects (SGO-KHM), med en vedtatt tildeling fra UiO på totalt 36, 1 mill. kr. KHM vil likevel knytte en kommentar til dette punktet i avsnittet *Risikovurdering* nedenfor.

Totale kostnader for produksjon av basisutstillinger er beregnet til 81, 9 mill. kr. (inkludert tildeling på 4,5 mill. kr. for 2021). Inntektsbortfallet er beregnet til 44, 1 mill. kr. pr. år. Perioden for stengt museum er satt til 5 år. Tabellen nedenfor viser periodisert finansieringsbehov i mill. kr for produksjon av basisutstilling og inntektsbortfall:

Beskrivelse	2022	2023	2024	2025	2026	Totalt
Basis utstilling	19,5	17,8	20,7	10,4	9,0	81,9
Inntektsbortfall ved stengt museum	44,1	44,1	44,1	44,1	44,1	220,5
Totalt investeringsbehov	63,6	61,9	64,8	54,5	53,1	302,4

I opprinnelig plan var finansieringen av basis utstillinger forutsatt delvis finansiert med overskudd på publikumsinntekter. Med nedstenging og smitteverntiltak under pandemien, bortfaller grunnlaget for det. KHM har ikke økonomisk bærekraft og handlingsrom til å løfte utgifter og inntektstap selv, og det må kompenseres med sentrale midler fra UiO. Dette må legges inn i forbindelse med Fordeling 2022.

Risikovurdering

Safeguarding of object (SGO-KHM)

Finansieringsansvaret for Safeguarding of Objects Byggeprosjektet (sikring og flytting av skipene mm (SGO-SB)) er omfattet av stortingsbevilgningen til Statsbygg (SB), mens finansieringsansvaret knyttet til SGO-KHM er omfattet av UiOs bevilgning. Det forutsettes at UiO/KHM skal stille personale og faglige ressurser til disposisjon for begge delene av prosjektet (både byggeprosjektet og SGO-SB) i tråd med vedtatte prosjektplaner og budsjetter for å ivareta prosjektets resultatmål.

Samlingenes sikkerhet står sentralt i byggeprosjektet og er i tildelingsbrevet gitt overordnet prioritet i forhold til kostnad. KHM har bemannet prosjektet med disponible personalressurser, men det er risiko for at innsatsen må forsterkes noe - særlig knyttet til konservatorressurser. Behov utover planlagt bemanning må i tilfelle rekrutteres inn til prosjektet og vil påføre prosjektet økte lønnsutgifter. Komplexiteten i prosjektet kan medføre andre uforutsette behov eller hendelser som gir økte driftskostnader. KHM vil følgelig anbefale en usikkerhetsavsetning på inntil 15 %.

Inntektsbortfall

I foreliggende finansieringsplan er det estimert et behov for dekning av inntektsbortfall i 5 år (2022-2026). I henhold til foreliggende fremdriftsplaner for byggeprosjektet skal bygget stå ferdig i løpet av 2025 og museet skal etter planen kunne åpne våren 2026. KHM vil trenge minst ett år på innflytting og ferdigstilling av utstillinger. Men arbeidet kan vise seg å ta lenger tid. I foreliggende beskrivelse av finansieringsbehov har KHM bedt om dekning av inntektsbortfall for hele 2026. Dersom det oppstår forsinkelser ut over dette, kan perioden med inntektsbortfall bli tilsvarende forlenget.

Utstillingsprosjektet

KHM anser utstillingsprosjektet for fullfinansiert og uten behov for usikkerhetsavsetning.

VEDLEGG 1– Finansieringsplan for kostnader knyttet til flytting av VTM

VTM – finansieringsplan for utstillinger – mars 2021

Finansieringskilde / finansieringspakke	Statsbudsjettet	UiO	KHM	Gaver	KORO	SUM	Beskrivelser
Utstillingsutstyr	123,5					123,5	Montere, AV- og IKT-utstyr (må avklares med SB)
Basisutstillinger		81,9	24,8			106,7	Utstilling som ivaretar samfunnsoppdraget
Opplevelsespakke 1				30	15,8	45,8	Velkommen - Introduksjon til vikingtiden, samt løs og fast innredning i foajé, auditorium, museumsbutikk, kafé og restaurant
Opplevelsespakke 2				42		42	Omkring år 800 - en annerledes verden
Opplevelsespakke 3				42		42	Omkring år 900 til 1000 - Den lange reisen og avslutningen
Opplevelsespakke 4				38		38	Arkaderom, tidslinje og aktiviteter ute
Opplevelsespakke 5				20		20	Den store vikingreisen
Opplevelsespakke 6				20		20	Skanning
Organisasjon for realisering av gavefinansierte besøksopplevelser				20		20	Prosjektansettelser (Produksjonsleder 4,5 år, Utstillingstekniker 4 år, 3D-dokumentasjon 4 år) og administrasjon. Kostnader fordeles pro rata mellom givere.
Kompletteringer etter første driftsår				8		8	Komplettering av opplevelser etter første driftsår (5% opplevelsespakke 1-4).
SUM total publikumsopplevelse	123,5	81,9	24,8	220	15,8	466	

Ovenfor stående finansieringsplan viser kostnadsfordelingen mellom bevilgninger over statsbudsjettet, UiO sentralt, KHM og eventuelle sponsorer. KHM har revidert planen for utstillinger som følge av de økonomiske konsekvensene av koronapandemien og skissert flere scenarier relatert til ulike finansieringskilder; en minimumsløsning (basisutstilling) for i det hele tatt å kunne åpne museet (finansiert av UiO og KHM) samt ulike scenarier basert på definerte opplevelsespakker finansiert ved sponsorbidrag eller gaver. For å kunne realisere basisutstillingen, vil KHM ha behov for en tildeling fra UiO på 81,9 mill. kr.

I opprinnelig finansieringsplan var UiOs bidrag satt til 51,9 mill. kr., mens KHM skulle bidra med 30 mill. kr. gjennom avsetning av egne inntekter fra forretningsdriften. I prognosen for 2020-2024 var dette lagt inn med en avsetning på 20 mill. kr. i 2020 og 10 mill. kr. i 2021 balansert mot bruk av midlene i 2022 og 2023. Forutsetningene for å lykkes med en slik avsetning var en fortsatt vekst i besøkstallene og økte billettpriser fra 01.01.2020. KHM's muligheter for en egeninvestering på 30 mill. kr. forsvant med koronapandemien og nedstengningen av museene. KHM må derfor be om at også disse kostnadene dekkes av UiO.

Anført egeninnsats fra KHM på kr. 24,8 mill. kr. er i form av egne personalressurser. KHM har pr. 2020 brukt i overkant av 100 mill. kr. av egne ressurser på VTM-prosjektet.

Finansieringsbehov fra UiO

Finansieringsbehovet fra UiO i henhold til foreliggende finansieringsplan for utstillinger i VTM er beskrevet i foregående avsnitt. Finansieringsbehovet er oppsummert og periodisert i nedenfor stående tabell.

Beskrivelse	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Totalt
Basis utstilling – bidrag fra UiO, jf opprinnelig finansieringsplan	4,5	9,5	7,8	10,7	10,4	9,0	51,9
Basis utstilling –bidrag fra KHM, jf opprinnelig finansieringsplan		10,0	10,0	10,0			30,0
Totalt finansieringsbehov fra UiO	4,5	19,5	17,8	20,7	10,4	9	81,9

Tabell: Periodisert finansieringsbehov fra UiO for basisutstillinger.

Gaver og sponsorer

KHM har organisert arbeidet mot gavegivere og sponsorer gjennom «Styringsgruppen for gave- og sponsorfinansierte publikumsopplevelser i det nye Vikingtidsmuseet». Gruppen har utarbeidet en beskrivelse av prosjektet til bruk i dialog mot potensielle givere og utviklet en finansieringsplan med ulike opplevelsespakker. Det har kommet positive signaler fra aktuelle sponsorer i løpet av vinteren, men KHM har pr. mai kun fått tilslag på 20 mill. kr. fra Sparebankstiftelsen til opplevelsespakke 5.

Inntektsbortfall

KHM har foretatt en ny vurdering av inntektsbortfall ved stenging av Vikingskipshuset (VSH) under bygg- og anleggsperioden. I henhold til foreliggende fremdriftsplaner (pr mars 2021) vil VSH stenges for publikum 30. september 2021, allerede nå er museets 4. fløy stengt. Planlagt åpning av nytt Vikingtidsmuseum er satt til 1. april 2026. Basert på erfaringer med forsinkelser i offentlige byggeprosjektet har vi i periodiseringen av kostnadene satt stengingen av VSH til 5 år.

Beregningsgrunnlaget for inntektsbortfallet er regnskap og resultat for 2019 med indeksregulering for 2020 og 2021. Nedenfor stående tabell viser hvordan beregningen er foretatt; brutto inntekt VSH, minus varekjøp/-beholdning, minus lønnskostnader. All bilagslønn knyttet til VSH er trukket fra, men ikke alle fastlønsutgifter. Dette følger av at flere ansatte skal jobbe helt eller delvis i ulike delprosjekter i KHM's prosjektet for nytt Vikingtidsmuseum (VTM-prosjektet).

		2016	2017	2018	2019	indeksregulert til 2021
Inntekter	VSH	-35 406 923	-48 037 477	- 50 582 960	- 53 787 689	- 56 620 955
	HM	- 2 138 862	- 2 883 420	- 3 114 615	- 6 248 813	- 6 577 970
Varekjøp & beh endring	VSH	6 469 682	8 219 981	8 937 505	9 933 869	10 457 135
	HM	589 355	400 135	626 362	1 590 228	1 673 993
Reduksjon lønnskostnader					1 996 003	2 101 142
Netto inntektsbortfall	VSH	-28 937 240	-39 817 496	- 41 645 455	- 41 857 817	- 44 062 678

Tabellen viser samlede inntekter fra Avdeling for forretningsdrift (entré og butikk ved Vikingskipshuset (VSH) og Historisk museum (HM)) i perioden 2016-2019 og indeksregulering til 2021.

2019	2020: 2,7 %	2021: 2,5 %	indeksregulert til 2021
- 53 787 689	- 1 452 268	- 1 380 999	- 56 620 955
- 6 248 813	- 168 718	- 160 438	- 6 577 970
	-	-	-
9 933 869	268 214	255 052	10 457 135
1 590 228	42 936	40 829	1 673 993
	-	-	-
1 996 003	53 892	51 247	2 101 142
	-	-	-
- 41 857 817	- 1 130 161	- 1 074 699	- 44 062 678

Tabellen viser grunnlaget for indeksregulering for 2020 og deretter for 2021.

Periodisert finansieringsbehov for inntektsbortfall er på dette grunnlaget satt til:

Beskrivelse	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Totalt
Inntektsbortfall		44,1	44,1	44,1	44,1	44,1	220,5

Konklusjon

KHMs finansieringsbehov ved realiseringen av prosjektet nytt Vikingtidsmuseum er todelt; i) finansiering av utstillinger i nytt museum og ii) kompensasjon for inntektsbortfall ved stenging av Vikingskipshuset. Totale kostnader for produksjon av basisutstillinger er beregnet til 81, 9 mill. kr. (inkludert tildeling for 2021). Inntektsbortfallet er beregnet til 44, 1 mill. kr. pr. år. Perioden for stengt museum er satt til 5 år.

Tabellen nedenfor viser periodisert finansieringsbehov i mill. kr.:

Beskrivelse	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Totalt
Basis utstilling	4,5	19,5	17,8	20,7	10,4	9	81,9
Inntektsbortfall		44,1	44,1	44,1	44,1	44,1	220,5
Totalt investeringsbehov	4,5	63,6	61,9	64,8	54,5	53,1	302,4

KHM trenger en snarlig avklaring på finansieringen av både inntektsbortfallet og utstillingsprosjektet for å kunne opprettholde normal museumsdrift og levere i henhold til fremdriftsplaner for byggeprosjektet (Statsbygg) og ha en utstilling å vise frem ved åpning av museet.